

Úvod do daňového systému, základní charakteristika a klasifikace daní

Náležitosti daně

- Subjekt daně
- Předmět daně
- Osvobození od daně
- Způsob výpočtu základu daně a zdaňovací období
- Odpočty od základu daně
- Sazba daně
- Slevy na dani

Poplatník x plátce

- **Daňový subjekt** je osoba povinná strpět, odvádět a platit daň
- Poplatník – ten, kdo nese daňové zatížení
- Plátce – ten, kdo musí daň zaplatit

Předmět daně = veličina, ze které se daň vybírá:

- **Hlava** – nepoužívá se, neplní stabilizační a redistribuční funkci
- **Majetek** – viditelný (např. nemovitosti), výběr od poplatníka
- **Spotřeba** – méně viditelné, zahrnutí do ceny vybraného produktu, výběr od plátce (určení produktu, až následně plátce). Odpovídá podílu jedince na spotřebě. Výběr od plátce. Daň z užívání = silniční = přímá.
- **Důchod** – daně z příjmů, ekonomický nástroj stimulační funkce, prostředek redistribuce (osobní důchodová daň). Vysoké omezují aktivitu, nepopulární, klesá jejich podíl na příjmech z daní. Daně přímé (poplatník).

Základ daně

Z čeho se má platit daň?

musí být vyjádřen v měřitelných jednotkách - fyzikální (kg, m²), hodnotové (Kč).

Rozeznáváme daně:

- **Stanovené bez vztahu k velikosti ZD** – daň z hlavy (místní poplatek za svoz odpadu).
- **Specifické** – jednotky fyzického objemu (čistý alkohol) – pevná sazba daně na jednotku.
- **Hodnotové daně** (ad valorem) – ZD v peněžních jednotkách – relativní sazba daně.

Společný ZD, odpočty od ZD (standardní a nestandardní)

Daňová kvóta

- Poměr celkových příjmů veřejných rozpočtů z daní k hrubému domácímu produktu
- Daňová kvóta = Daňové příjmy / HDP
- Problémy daňové kvóty
 - Vymezení pojmu daň, definice daňového příjmu
 - Deficitní financování
 - Struktura výdajů veřejných rozpočtů

- **Vývoj** daňové kvóty v ČR – dlouhodobě kolem cca 35 %

Den ekonomické svobody

- Den, kdy poplatník přestává pracovat na stát a začíná pracovat pro sebe

Způsoby členění daní

- Dle vazby na důchod poplatníka – přímé, nepřímé
- Dle subjektu daně
- Dle objektu daně
- Dle respektování příjmových poměrů poplatníka
- Dle dopadu na tržní mechanismus
- Dle stanovení hodnoty daně vzhledem k základu daně
- Dle stupně progresse
- Dle působení v ekonomice
- Dle stupně účelovosti použití výnosů
- Dle způsoby jejich úhrady

Členění dle vazby na důchod poplatníka

- **Přímé** – vyměřeny na základě důchodu nebo majetku, jsou adresné, respektují majetkovou situaci poplatníka (důchodové, majetkové)
- **Nepřímé** – vybírány v cenách zboží, služeb, nerespektují důchodovou ani majetkovou situaci (všeobecné, akcízy)

Členění dle zohlednění platební schopnosti poplatníka

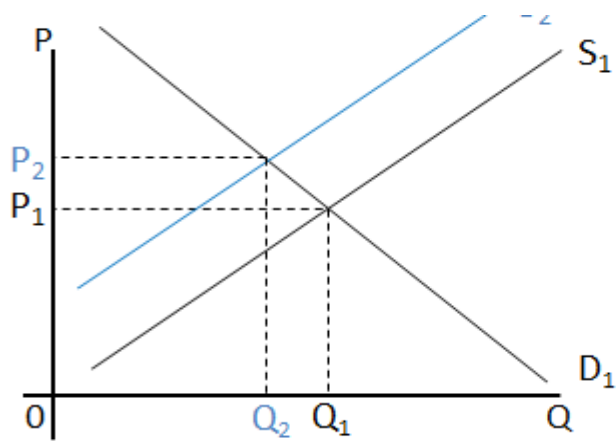
- **Osobní** – respektují důchodovou situaci poplatníka
- **In rem** – výše daně nezávisí na příjmech poplatníka

Členění dle dopadu na tržní mechanismus

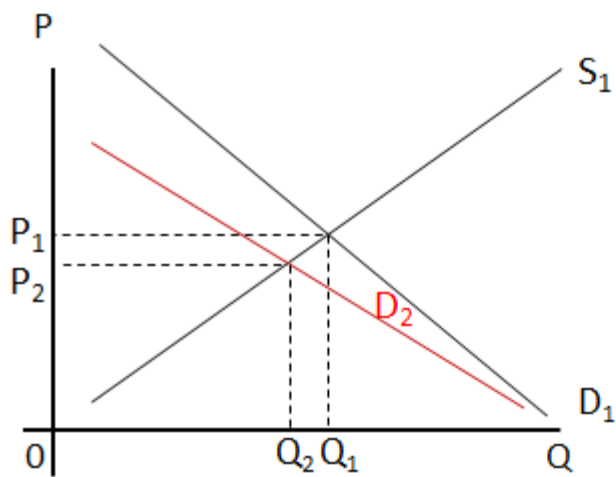
- **Důchodový efekt** – má každá daň, zavedením daně má subjekt méně disponibilních prostředků
- **Substituční efekt** – poplatník mění své aktivity s cílem minimalizovat daňovou zátěž
- **Distorzní** - mají důchodový i substituční efekt
- **Nedistorzní** – mají pouze důchodový efekt

Jednotková x ad valorem

- **Jednotková** – stanovena podle množství jednotek daňového základu

Ad valorem – jejich výše je určena nejčastěji %

Členění dle progresse

- **Progresivita průměrné sazby (PAR)**

$$PAR = \frac{\frac{T_1 - T_0}{Y_1 - Y_0}}{Y_1 - Y_0}$$

> 0 ... progresivní, < 0 regresivní, 0 proporcionální

Y = důchod, T = daňová povinnost

- **Progresivita daňové povinnosti (PTO)**

$$PTO = \frac{\frac{T_1 - T_0}{T_0}}{\frac{Y_1 - Y_0}{Y_0}}$$

> 1 ... progresivní, < 1 regresivní, 1 proporcionální

- **Progresivita příjmu po zdanění (PEAT)**

$$PEAT = \frac{\frac{(Y_1 - T_1) - (Y_0 - T_0)}{(Y_0 - T_0)}}{\frac{Y_1 - Y_0}{Y_0}}$$

< 1 ... progresivní, > 1 regresivní, 1 proporcionální

Vývoj daní

- Mezi první daně se řadí
 - **Domény** – odvody z výnosů z panovníkova majetku
 - **Regály** – poplatky za propůjčení práv, která patří výlučně panovníkovi
 - **Kontribuce** – předchůdkyně přímých daní (z hlavy, z majetku, z výnosů)
 - **Akcízy** – první forma nepřímých daní, modernější forma regálů

1799 – první důchodová daň

Doporučená literatura:

1. ŠIROKÝ, Jan. *Základy daňové teorie s praktickými příklady*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 128 s.
2. VANUČROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2018*. Praha: 1.VOX, 2018. 396 s.